

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Oppivelvollisuuden suorittamisen mahdollistaminen nuorisolaissa tarkoitettussa nuorten työpajatoiminnassa tukee STM:n näkökulmasta nuorten hyvinvointia, toimintakykyä ja kiinnittymistä tarkoituksenmukaiseen toimintaan tilanteissa, joissa nuori on muutoin vaarassa jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Ratkaisu on linjassa hallituksen esityksessä esiin nostetun syrjäytymisen ehkäisyn tavoitteen kanssa niissä tilanteissa, joissa oppivelvollinen on vailla opiskelupaikkaa tai on katsottu eronneeksi opinnoistaan.

Muutosehdotukset selkeyttävät myös asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuta tilanteissa, joissa oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuutta nuorten työpajatoiminnassa. Tämä on tärkeää, sillä ilman opiskelupaikkaa olevilla nuorilla on usein moninaisia tuen tarpeita, ja koulutukseen kiinnittyminen edellyttää selkeää vastuuta nuoren tilanteen arvioinnista ja tarjolla oleviin palveluihin ohjaamisesta. Tuen tarpeiden arvioinnin ja palveluihin ohjaamisen on tärkeää kattaa nuoren kokonaistilanne laaja-alaisesti. Koulutukseen kiinnittyminen edellyttää usein tukea paitsi oppimiseen ja opiskeluun myös elämänhallintaan, mielenterveyteen ja toimintakykyyn liittyvissä kysymyksissä, ja tarpeen mukaan oppivelvollinen tulee ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden piiriin.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi todetaan, että osaa ilman opiskelupaikkaa jääneistä oppivelvollisista on vaikea kiinnittää myös nuorten työpajatoimintaan. Tämä havainto on olennainen ja korostaa sitä, että kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten syrjäytymisriskin vähentäminen edellyttää lainsäädäntömuutosten ohella riittävää, varhaista ja monialaista tukea palvelujärjestelmässä. Tuen tulee mahdollistaa nuoren koulutukseen kiinnittymisen tukeminen sekä tarvittaessa mielenterveyden, toimintakyvyn ja elämänhallinnan vahvistaminen.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista keskeisiksi nousevat STM:n näkökulmasta erityisesti oppivelvollisten asemaan ja tuen toteutumiseen liittyvät kysymykset. Oppivelvollisten ensisijaisuuden selkeyttäminen opiskelijaksi ottamisessa edistää oppivelvollisten oikea-aikaista kiinnittymistä koulutukseen. Tämä on tärkeää myös opiskeluhuollon näkökulmasta, sillä koulutukseen kiinnittyminen on edellytys opiskeluhuollon palvelujen suunnitelmalliselle ja oikea-aikaiselle toteutumiselle.

Luonnoksessa esiin tuodut havainnot tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa opiskelevien moninaisista tuen tarpeista ovat olennaisia. Opiskelijoiden tuen tarpeet voivat liittyä oppimiseen, mielenterveyteen, toimintakykyyn tai elämänhallintaan, ja näiden huomioon ottaminen on keskeistä opintojen sujuvuuden ja keskeyttämisriskin vähentämisen kannalta. STM:n näkökulmasta on tärkeää, että koulutuksen järjestämisessä ja ohjauksessa varmistetaan opiskeluhuollon palvelujen saavutettavuus ja tarvittaessa toimivat yhteydet muihin tarkoituksenmukaisiin tukipalveluihin.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa muutokset tukevat oppivelvollisten yhdenvertaista asemaa suhteessa muihin hakijoihin. STM:n näkökulmasta on olennaista, että opiskelijaksi ottamisen käytännöt vähentävät tilanteita, joissa oppivelvollinen jää ilman koulutuspaikkaa, sillä koulutuksen ulkopuolelle jääminen lisää riskiä hyvinvointiin, mielenterveyteen ja toimintakykyyn liittyvien haasteiden kasaantumiseen.

Perusopetuslain aikuisten perusopetusta koskevat täsmennykset ovat STM:n näkökulmasta merkittäviä siltä osin kuin ne selkeyttävät oppivelvollisten asemaa ja turvaavat heidän oikeutensa maksuttomuuteen ja opiskeluhuollon palveluihin. Tämä on tärkeää erityisesti niiden oppivelvollisten kohdalla, joiden koulutuspolkuun liittyy kielellisiä tai muita tuen tarpeita ja joiden sujuva siirtyminen jatkokoulutukseen edellyttää riittävää ja oikea-aikaista tukea.

Kokonaisuutena arvioiden muutokset tukevat oppivelvollisten kiinnittymistä koulutukseen ja niihin liittyviin tukipalveluihin, mikä on STM:n hallinnonalan näkökulmasta keskeistä hyvinvoinnin edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisyn kannalta.

Niemi Veli-Mikko
Sosiaali- ja terveysministeriö

Louhi Tiina

